

הנדון:

התנועה יכולה לעשות היסטוריה - אם לא תשמע לעצות אחיתופל

התמלכודת

הצבאיים שגרמו את האסון באותו יום. דיון גרף איתו את גולדה, וכך נפטרה המדינה משניהם גם יחד. איך עשתה זאת התנועה? איש אינו יודע. גם לא מוטי אשכנזי, שורק את האבן הראשונה. כוח שמור, סמוי, בלתי-מוגדר, השתתף די שעה קלה על המדינה ופעל בה, ולמחרת היום נעדר כנראה היה.

היו שהצטערו על כך. היו שסברו כי היה על התנועה לבצע הרבה יותר, להביא לטיהור יסודי של המדינה, לתהליך של התחדשות. אך תנועה ספונטאנית כזאת, מוטבע ברייתה, אינה מסוגלת לכך, לשם כך דרושה תנועה פוליטית מגובשת, בעלת בשורה חדשה ותוכנית ברורה.

כמה אנשים טובים, כמו אמנון רובינשטיין, רצו לפתור את תנועת-המחאה למיפלה פוליטית. התוצאה הייתה אותו אנדרוניוס ששמו "ד"ש" - לא מיפלה לא אמיתית ולא תנועה אמיתית. מין קאריקטורה עגומה של שתיהן.

כל אחת מן התנועות האמיתיות ביטאה התקוממות לאומית נגד תופעה מסוימת. שהפכה בלתי-נסבלת, והיא סילקה אותה. בכך מילאה שליחות לאומית.

כזאת יכונה להיות התנועה של "שלוש עכשיו". היא שהפעם, השיחות הזאת גוררות יותר לאי-ישעור. כי הפעם מתקומם הדרגש הנאיבי נגד תופעה העולה להמיט אפיון על המדינה.

תחושה פשוטה מאד, שלא נתנה מנוח. כבר היו בארץ תנועות כאלה, שביטאו תחושה המונית עמוקה כזאת.

כזאת הייתה התנועה הספונטאנית שגולדה במאי 1967, כאשר אחזה חרדה עמוקה בארץ כולה. הייתה הרגשה כללית שליו אשכול וממשלתו אינם מסוגלים להתמודד עם האתגר הנורא.

כזאת הייתה תנועת-המחאה הגדולה, ששטפה את הארץ באפריל 1974. דו"ח ועדת-אגרנט, שטיהר את הדרג הדיני, זיעזע את המדינה. הציבור התקומם נגדו, פשוט כמשמעו. הוא הרגיש שפשוט אי-אפשר להמשיך להיות בארץ הזאת, אם כנופיית האשמים של יוסי-הכיפורים תמשיך לנהל המדינה כאילו לא קרה דבר, כאילו לא כיסו הקברים את הארץ.

אנה לא היו תנועות פוליטיות, במובן הדין, מופלגות של המושג. הן לא ביטאו מחשבה

התנועה ההמונית הנושאת את הסיסמה "שלוש עכשיו" יכולה לקבל משמעות גורלית, ולגרום מיפנה היסטורי בתולדות המדינה.

היא יכולה גם להסתיים כאפיוודה חולפת, חסרת משמעות ותוצאות.

הברירה נתונה בידי אחריות בחרום צעירים, שהגורל הפקיד בידיהם אחריות עצומה.

איש אינו יכול לדעת, ברגע זה, איך יעמדו במבחן זה.

הייתי בקאהיר כאשר נתפרסם מיכתבם של "קציני המילואים". קראתי עליו לראשונה בעיתוני מצריים. איך לתאר את התיקויות שהפיחה ידיעה זו בלב שוחררי השלום במצריים - לא רק בחוגים הרישמיים, אלא גם בקרב אנשים סתם, הכמהים לשלום?

שב, על גדות הנילוס, במרחק של כמה מאות קילומטרים בקהאאוויר ושל מיליון שנות אור בקהאחשבה, הבינו את המשמעות.

קול חדש בא מישראל. נתגלו פניה של ישראל אחרת. מתו הסטריאוטיפים הישנים - שהישראלים, כולום ואי-אחד, כולם אותו הדבר. שמנחם בגין מייצג מדינה מונר ליטית. שאין חשיבות ואין ערך לכוונת-השלום בישראל. שהנשיא אלי-סאדאת הישלה את עצמו כאשר סיכן את חייו ואת עתידו בבואו לירושלים.

אנשים, שכבר איבדו את התיקוה ושהיו מוכנים ל-הספיד את יומת סאדאת, העזו לקוות שוב. אולי בכל זאת יזוז משהו בישראל? אולי תביא התנועה החדשה לשינוי המדיניות בירושלים? אולי יש מקום לנסיונות חדשים, למחשבה חדשה?

כזאת הייתה התנועה - לא רק בקאהיר, אלא גם בארצות-הברית, באירופה, בקרב הדין, בוחות המתונים בעולם הערבי.

לא לחינם הקדישו כליהתיקשות בעולם את העמודים הראשונים ואת עיקר מהדורות-החדשות לסיקור ההפגנה בכיכר מלכי-ישראל בתל-אביב, ולאחר-מכן לסיקור מיש-מרת-הקולומברס בכביש-ירושלים. לא לחינם דיווחו עליהן בסיגנון נלהב.

העולם רצה לשמוע את הקול הזה. העולם התגעגע אצלו. הוא רצה לראות ישראל חדשה, צעירה, רעננה, המוכנה להמיר את ה"לאווים" של בניו ב"הי".

שתי המילים "שלוש עכשיו" תורגמו למאה לשונות. למען מאות מיליוני קוראים וצופים מסביב לכדור-הארץ.

רשביד האנשים הצעירים, שנתנו לכדור-השגל הזה את הדחיפה הראשונה, היתה זו - כך אני מניח - חזויה טראומטית למדי.

הם פתחו במסע, מתוך דחף מצפוני טהור, בלי אמביציה אישית, בלי תוכנית פוליטית מגובשת. הם רצו להשמיע קול של אזהרה - ולפתע מצאו עצמם עומדים בראש תנועה גדולה.

הם היו, מן הסתם, המומים. הם לא ידעו מה, בדיוק, לעשות. הם נעברו.

מהו כמה שבועות - שבועות גורליים - התנועה כימעת שובתת. הכל קפא, כאילו, במקומו. בארץ, במצריים, בעולם כולו נשמעת השאלה המודאגת: מה קרה להם? לבחורים האלה? מדוע נדם קולם? הפסקה כזאת, בעיצומה של תנועת ספוני טאונט גדולה, יכולה להיות מוסכנת מאד. אבל אין בה רע, אם היא דרושה כדי שהיוזמים יימדכו בדעתם, ינתחו את המצב, יסיקו מסי קנות מעשיות.

איני בא ליעץ להם. הם צריכים למצוא את התשובות בלבם ובכרתם. אך כדאי להעלות כמה שאלות, כדי לעזור להם לגבש את מחשבתם.

מה מהותה של תנועה זו?

התנועה נולדה כהתפרצות ספונטאנית של רגשות, ששערו במעמקי תת-ההכרה הלאומית.

איש לא תיכנן זאת. איש לא המציא פאטנט גאנוני, איש לא חרש יוזמה שטנית. זהות היוזמים היתה כמעט מיקרית. לולא נטלו הם את היוזמה לידיהם, בוודאי היתה נולדת יוזמה דומה במקום אחר, בצורה אחרת.

הקך גדול של הציבור - ובעיקר הציבור הצעיר המעורה בארץ - חש מועקה גוברת. הוא הרגיש כי משהו עמוק מאד אינו בשורה, שהנה נפתח סכחי היסטוריה גדולה, ושמשמשת כנון אינה מסוגלת או אינה מוכנה להיענות לאתגר.

שלום עכשיו: מפגינים בתל-אביב

מדיניות מפורטת, צדוקה. הם ביטאו רגש לאי-מי חיוני, שהתפרץ ממעמקים, בהבה הזוהמת הנפלטת מהרגיעה.

בוז היה כוחו.

מה יביאה תנועה כזאת לחולל?

דבר אחד - ודבר אחד בלבד.

ברוך להגשמת הדבר האחד הזה - אין כוח בעולם היכול לעצור אותה. כשם שאין מיכשול המסוגל לעצור את הלבבה הזוהמת הגולשת במורד ההר.

התנועה של מאי 1967 עתה על לוי אשכול את התפטרותו ממישרד-הביטחון, ומסירת התפקיד בידי משה דיין. איש אינו יודע איך זה קרה. אבל זה קרה. אשכול לא רצה. גולדה התנגדה - אך הם קיבלו את דין התנועה הלאומית הספונטאנית.

הדבר האחד - הנובע מן הרגש הלאומי, שהוליד את התנועה.

ליגלגו או על "נשות וינדזור העליונות", שהפגינו ברחוב הירקון. דיין עצמו התלוצץ: "שמונים אלף חיילים מצריים הכניסו אותי למישרד-הביטחון".

לא דובים ולא יער. עשתה זאת תנועה ישרי אדוית ששום כוח לא היה מסוגל לעמוד בפניה.

התנועה של אפריל 1974 יצאה לטקס מן השילטון את אותו משה דיין, שהפך בינתיים סמל כל המחוללים הפוליטיים שהובילו אל יוסי-הכיפורים, וסמל כל המחוללים

האם תנועה כזאת צריכה מצע מדיני ברור?

אין סכנה גדולה מו הטמונה בעצת-אחיתופל הזאת. אין פלא כי האחיתופלים למיניהם הם המטיחים בפני התנועה את הטענה: היכן המצע שלכם? איך אתם מעזים להופיע לפני הציבור בלי מצע? היכן תוכנית-השלום של התנועה? מה בדיוק היא רוצה להציע לערבים?

זוהי מהמורת מוסכנת מאין כמזה.

למיפלות פוליטיות יש תוכניות. כך צריך להיות. מיפלה שאין לה תוכנית - כמו "ד"ש" למשל - אינה מיפלה, אלא תערובת של רודפ-כיסאות ממולחים ותמימי מים רפיליב. יש תוכנית של "שלוש עכשיו" - שכל לגבולות הקודמים, הגדרה עצמית לפלסטינים. יש תוכנית של המערך - תוכנית-אלון במהדורה זו או אחרת. יש תוכניות אחרות. בבוא היום תצטרך המדינה לבחור ביניהן.

לא זה התפקיד שההיסטוריה הטיחה עלי תנועה כמו "שלוש עכשיו". זו נועדה לסקר את המיכשול המופצת, החוסם כיום את זרימת הנחל הנאיבי אל ים השלום.

נפל דבר. יוזמת אלי-סאדאת פקחה את עיניהם של מאות אלפים, שלא העזו עד כה להאמין בשלום. הם רואים כי המיסטיקה של מנחם בגין, הקנאות של גושי-אמונים, תסביר-הגטו של מיפלה השייכת לעבר הרחוק - שכל אלה עלולים להביא להחמצת הזדמנות היסטורית חד-פעמית, שלא מיפלה השייכת לעבר הרחוק - שכל אלה עלולים להביא להחמצת הזדמנות היסטורית חד-פעמית, שאולי לא תחזור במאה השנים הבאות.

התנועה הזאת צריכה לאחד בקירבה את כל הכוחות הרוצים בסילוק המיכשול הזה. מבחינה זו הובל בין חסידי חוסיין ומחייבי הפלסטינים, בין הרוצים להחר זיר מעט, הרבה או הכל.

כמו הנגר הגדול, הקולט את כל היובלים וההופך למאסה כבירה של מים. כך צריכה תנועה כזאת לקמץ אגרוף ציבורי כביר לביצוע המשימה ההיסטורית החד-פעמית.

ברגע שתנועה כזאת תיעצר כדי, הנסח תוכנית, היא תעשה את ההיפך: היא תתפלג למאות יובדים קטנים, חסרי-משמעות. היא תתפור למאות כיוונים. והמיכשול הגדול יוסר לעמוד על תילו.

א במיקרה קיים דימיון כה רב בין תנועה זו ובין התנועה של מאי 1967, באורח מוזר, דומים המצבים שהולידו את שתי התנועות. דימיון מהופך.

במאי 1967 קרה משהו מדהים ומפתיע. ששינה בך לילה את פני עולמנו. נשיא-מצריים ריכז את צבאו בסיני. היה צורך בהחלטה גורלית. הממשלה לא היתה מסוגלת להתמודד עם האתגר. בגבור המועקה, קמה תנועה לאומית ספונטאנית ששינתה את פני הממשלה וכפתה עליה את החלטת המלחמה.

בנובמבר 1977 קרה משהו מדהים ומפתיע. ששינה בן-לילה את פני עולמנו. נשיא-מצריים בא לירושלים ופתח ביוזמת-שלום היסטורית. יש צורך בהחלטה גורלית. הממשלה אינה מסוגלת להתמודד עם האתגר. בגבור המועקה, קמה תנועה לאומית ספונטאנית. עליה לשנות את פני הממשלה ולכפות עליה את החלטת השלום. עכשיו.